

คำวินิจฉัยของ นายอภัย จันทนจุลกะ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๕/๒๕๔๕

วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๔๕

เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ (นายชุมพล กันธิวิวัฒน์ กับพวก) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ฐ. ๕๘๖๘/๒๕๔๑ หมายเลขแดงที่ ฐ. ๗๑๑/๒๕๔๕ ของศาลแพ่ง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ว่า

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ ทำสัญญากู้เงินเกินบัญชี โดยมีจำเลยที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๔ เป็นผู้ค้ำประกันโดยยอมรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมและยังจดทะเบียนจำนองที่ดินไว้กับโจทก์ เมื่อจำเลยที่ ๑ ไม่ชำระหนี้ตามสัญญา จึงได้ฟ้องขอให้ศาลบังคับจำเลยทั้งสี่ร่วมกันชำระหนี้ให้แก่โจทก์ ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ ร่วมกันชำระหนี้เงินกู้แก่โจทก์ หากไม่ชำระให้ยึดที่ดินโฉนดเลขที่ ๖๕๗๖๘ ตำบลลาดยาว (บางซื่อฝั่งเหนือ) เขตบางเขน (บางซื่อ) กรุงเทพมหานคร พร้อมสิ่งปลูกสร้างออกขายทอดตลาดเอาเงินชำระหนี้โจทก์ หากได้เงินไม่พอให้ยึดทรัพย์สินอื่นของจำเลยกับพวกออกขายทอดตลาดบังคับชำระหนี้โจทก์จนครบ

จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ อุทธรณ์พร้อมยื่นคำร้องขออุทธรณ์อย่างคนอนาถา ศาลชั้นต้นอนุญาตให้จำเลยทั้งสามดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในชั้นอุทธรณ์ได้โดยยกเว้นเฉพาะไม่ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมรวมทั้งค่าทนายความซึ่งจะต้องใช้แก่โจทก์มาวางพร้อมอุทธรณ์ ส่วนค่าธรรมเนียมศาลชั้นอุทธรณ์ให้จำเลยกับพวกนำมาวางภายใน ๒๐ วัน

จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ ยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่ง และศาลอุทธรณ์มีคำสั่งว่า จำเลยทั้งสามยังมีทางที่จะหาเงินมาชำระค่าธรรมเนียมศาลในชั้นอุทธรณ์ได้ จึงไม่ใช่คนยากจนถึงขนาดที่ไม่สามารถชำระค่าธรรมเนียมศาลในชั้นอุทธรณ์ได้ ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ยกเว้นเฉพาะไม่ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมรวมทั้งค่าทนายความ ซึ่งจะต้องใช้แก่โจทก์มาวางพร้อมอุทธรณ์ ส่วนค่าธรรมเนียมศาลชั้นอุทธรณ์ให้จำเลยกับพวกนำมาวางภายใน ๒๐ วัน นั้นชอบแล้ว จึงมีคำสั่งยกคำร้อง

จำนวนที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ ฎีกาคำสั่งศาลอุทธรณ์ แต่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับฎีกา จำเลยกับพวกยื่นคำร้องโต้แย้งต่อศาลฎีกา ซึ่งศาลฎีกาพิเคราะห์แล้ว คดีนี้ศาลชั้นต้นได้หยิบยกบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า มาใช้เป็นหลักในการวินิจฉัย โดยมีคำสั่งไม่รับฎีกาของจำเลยกับพวก จำเลยกับพวกจึงยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งที่ไม่รับฎีกา และโต้แย้งว่าบทกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ ใช้บังคับไม่ได้ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ ได้บัญญัติให้คู่ความที่มีฐานะยากจนมีสิทธิที่จะฟ้องหรือต่อสู้คดีทางศาลได้ โดยได้บัญญัติให้ศาลมีคำสั่งยกเว้นค่าธรรมเนียมไว้เพื่อให้โอกาสคู่ความได้ต่อสู้คดี จนถึงที่สุด ทั้งนี้ เพราะหากกฎหมายกำหนดให้คู่ความจะต้องชำระค่าฤชาธรรมเนียมศาลทุกกรณีแล้ว ก็จะเป็นการตัดสิทธิหรือปิดโอกาสผู้ซึ่งมีฐานะยากจนไม่มีเงินเพียงพอหรือไม่มีทรัพย์สินอื่นใด ที่จะนำมาชำระได้ ต้องถูกจำกัดสิทธิไป

ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่า จะต้องใช้บทกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดีนี้ จึงเป็นกรณีมีข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้น จึงให้รอการวินิจฉัยมีคำสั่งคดีนี้ไว้ชั่วคราว และให้ส่งปัญหาที่จำเลยกับพวกโต้แย้งผ่านสำนักงานศาลยุติธรรมไปตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญในการประชุมเมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๔๘ ตรวจสอบคำร้องแล้ว มีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๑๒ วรรคหนึ่ง และในการประชุมเมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๘ ได้มีคำสั่งให้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

มาตรา ๒๕ บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้ กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใด กรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจ ในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหมายหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม”

มาตรา ๓๐ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพ ได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๑๕๖ บัญญัติว่า “ผู้ใดมีความจำนงจะฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา ให้ยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่จะฟ้องหรือได้ฟ้องคดีในวันนั้น พร้อมกับคำฟ้อง คำฟ้องอุทธรณ์ คำฟ้องฎีกา คำร้องสอด หรือคำให้การ แล้วแต่กรณี และสาบานตัวให้คำชี้แจงว่า ตนไม่มีทรัพย์สิน พอจะเสียค่าธรรมเนียมศาล ถ้าบุคคลนั้นตกเป็นคนยากจนลงภายหลัง จะยื่นคำขอในเวลาใด ๆ ก็ได้

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้จดถ้อยคำสาบานของผู้ขอฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาแล้ว ให้ศาลจัดส่งสำเนาถ้อยคำเช่นนั้นไปให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง พร้อมด้วยสำเนาคำขอฟ้องหรือต่อสู้คดี อย่างคนอนาถา และถ้าโจทก์เป็นผู้ยื่นคำขอเช่นนั้นให้ส่งสำเนาคำฟ้องไปด้วย แต่ถ้าเป็นกรณีขอฟ้อง คดีอย่างคนอนาถาซึ่งจำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้ดำเนินการตามมาตรา ๘๓ ตี

เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายและทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตหรือยกคำขอนั้นเสีย เว้นแต่ในกรณีขอฟ้องคดีอย่างคนอนาถา ซึ่งจำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้ศาลพิจารณาคำขอนั้นอย่างคำขออันอาจทำได้แต่ฝ่ายเดียว ถ้าศาลอนุญาตตามคำขอ คำสั่งอนุญาตนั้นให้เป็นที่สุด

ถ้าศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้แก่เฉพาะบางส่วน หรือมีคำสั่งให้ยกคำขอเสียทีเดียว ผู้ยื่นคำขออาจยื่นคำร้องขอต่อศาลให้พิจารณาคำขอนั้นใหม่ เพื่ออนุญาตให้ตนนำพยานหลักฐานมาแสดงเพิ่มเติมว่าตนเป็นคนยากจนก็ได้

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้แก่เฉพาะบางส่วน หรือมีคำสั่งให้ยกคำขอเสียทีเดียว ถ้าเป็นการขอฟ้องหรือต่อสู้คดีในชั้นศาลชั้นต้น ผู้ขออาจอุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อศาลอุทธรณ์ได้ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันมีคำสั่ง ถ้าเป็นการขอฟ้องหรือต่อสู้คดีในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ผู้ขออาจอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี โดยยื่นคำขอเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้นภายในกำหนดเดียวกัน คำสั่งของศาลอุทธรณ์เช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด”

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ เป็นบทบัญญัติให้หลักประกันความมั่นคงแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะถูกจำกัดมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้โดยให้กระทำได้เท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งเป็นการวางหลักในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ว่า รัฐสภาจะตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะกระทำได้ภายใต้หลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น ทั้งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นการเจาะจง รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยให้มีความเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม ฯลฯ จะกระทำมิได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการยื่นคำขออนุญาตต่อศาลเพื่อฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาเนื่องจากไม่มีทรัพย์สินพอ จะเสียค่าธรรมเนียมศาล เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่ไม่มีทรัพย์สินพอจะเสีย ค่าธรรมเนียมศาลได้ สามารถยื่นขอฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาโดยที่ผู้ขออาจเป็นฝ่ายโจทก์หรือ ฝ่ายจำเลยก็ได้ และศาลจะเป็นผู้พิจารณาตามคำขอโดยใช้ดุลยพินิจจากการฟังคู่ความทุกฝ่ายและทำการ ไล่สวนตามที่เห็นสมควร รวมทั้งยังได้บัญญัติว่า หากผู้ขอไม่พอใจในคำสั่งของศาลเบื้องต้นก็สามารถ อุทธรณ์ต่อไปยังศาลที่มีลำดับสูงกว่าได้อีกหนึ่งชั้น และคำสั่งของศาลที่มีลำดับสูงกว่านั้นให้เป็นที่สุด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า จึงเห็นได้ว่า การที่ผู้ขอฟ้องหรือ ต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาจะเกิดสิทธิในการดำเนินคดีอย่างคนอนาถาได้ต่อเมื่อศาลพิจารณาและมีคำสั่ง อนุญาตให้ดำเนินคดีอย่างคนอนาถาแล้วเท่านั้น ซึ่งกฎหมายได้กำหนดกระบวนการตรวจสอบโดยศาล เพื่อถ่วงถ่วงว่าบุคคลใดสมควรจะได้รับอนุญาตให้ดำเนินคดีอย่างคนอนาถาได้ ผลการพิจารณาและ คำสั่งของศาลให้เป็นที่ยุติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ไม่ว่าจะศาล จะมีคำสั่งอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดหรือให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลแต่เฉพาะบางส่วน หรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีอย่างคนอนาถาก็ตาม ย่อมมิได้กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในการต่อสู้คดี ของบุคคลไม่ว่าจะเป็นฝ่ายโจทก์หรือจำเลยซึ่งเป็นสิทธิและเสรีภาพที่มีอยู่ก่อนที่จะยื่นคำขอต่อศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า แต่อย่างไรก็ตาม เพราะคู่ความทุกฝ่าย ยังคงมีสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินคดีต่อไปได้ ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และโดยที่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้ ความเสมอภาคแก่คู่ความทุกฝ่ายโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติและให้คู่ความทุกฝ่ายในคดีได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐

ส่วนประเด็นที่จำเลยโต้แย้งว่า หากกฎหมายกำหนดให้คู่ความจะต้องชำระค่าธรรมเนียมศาล ทุกกรณีแล้ว ก็จะเป็นการตัดสิทธิหรือปิดโอกาสผู้ซึ่งมีฐานะยากจนไม่มีเงินเพียงพอหรือไม่มีทรัพย์สินอื่นใด ที่จะนำมาชำระได้ต้องถูกจำกัดสิทธิในการต่อสู้คดีต่อไป นั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับ บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดให้คู่ความฝ่ายที่อุทธรณ์ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมมาวางศาลไว้แล้ว

ในคำวินิจฉัยที่ ๖๑/๒๕๔๘ ลงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ ว่า “...เนื่องจากในการดำเนินคดีแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดให้คู่ความหรือผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในคดีจะต้องเสียค่าใช้จ่าย เรียกว่า ค่าฤชาธรรมเนียม คำว่า “ค่าฤชาธรรมเนียม” หมายความว่า ค่าธรรมเนียมศาลด้วย “ค่าธรรมเนียมศาล” คือ เงินที่ต้องชำระให้แก่ศาลในการฟ้องดำเนินคดีหรือต่อสู้คดี แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ค่าขึ้นศาล และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ตามตาราง ๑ และ ๒ ท้ายประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง คือ เงินค่าธรรมเนียมที่ต้องชำระให้แก่ศาลในการยื่นคำฟ้องต่อศาล โดยชำระ ในเวลายื่นคำฟ้อง เรียกว่า ค่าขึ้นศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๕ เป็นค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ตามตาราง ๑ และ ๒ ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

คู่ความฝ่ายแพ้คดีจะชำระเป็นค่าอะไรบ้างมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๖๑ ที่บัญญัติเช่นนี้ก็เพื่อเป็นประกันว่า หากในที่สุดศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ผู้อุทธรณ์ ต้องรับผิดชอบชำระค่าธรรมเนียมแทนคู่ความที่ชนะคดีแล้ว ผู้ชนะคดีจะมีสิทธิได้รับค่าธรรมเนียมที่วางไว้ ต่อศาลพร้อมอุทธรณ์นั้น การที่ผู้อุทธรณ์ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมที่ต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาวางศาลพร้อมกับอุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๕ นั้น เป็นบทบัญญัติที่ใช้กับคู่ความอย่างเท่าเทียมกัน คู่ความทุกคนได้รับการปฏิบัติและ ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ได้คำนึงถึงฐานะของคู่ความแต่อย่างใด ที่ผู้ร้องอ้างว่า กรณีบุคคลที่มีฐานะยากจนย่อมไม่มีเงินมาวางและขอทุเลาการบังคับและขออนุญาตใน จำนวนเงินดังกล่าวไม่ได้ นั้น เห็นว่า คนที่มีฐานะยากจนไม่มีเงินที่จะเสียค่าธรรมเนียมศาลได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๕ มาตรา ๑๕๖ และมาตรา ๑๕๗ บัญญัติให้ ร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาได้ หากศาลอนุญาตให้ผู้ร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาได้ ผู้นั้น ก็ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือเสียค่าฤชาธรรมเนียมแต่อย่างใด ข้ออ้างของผู้ร้องฟังไม่ขึ้น ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา ๒๒๕ ที่ให้ผู้อุทธรณ์ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมที่ต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมาวางศาล พร้อมอุทธรณ์โดยไม่อาจขอทุเลาได้นั้น ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมแก่บุคคลเพราะเหตุ แห่งความแตกต่างในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ ตามมาตรา ๓๐ แห่งรัฐธรรมนูญ”

นอกจากนั้น ในประเด็นว่า คู่ความย่อมมีสิทธิที่จะดำเนินคดีจนกระทั่งครบทั้งสามชั้นศาล หรือไม่ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญก็ได้มีคำวินิจฉัยที่ ๑๐/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๔๕ วินิจฉัยไว้แล้วว่า “...รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๓ เป็นบทบัญญัติในส่วนที่ ๑ ซึ่งเป็นบททั่วไป

ที่กล่าวถึงอำนาจของศาลในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ซึ่งต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย และกระทำในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ คำว่า กฎหมาย ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๓ นั้น หมายความว่ารวมถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งด้วย ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติในส่วนที่ ๓ ว่าด้วยศาลยุติธรรมซึ่งเป็นการจัดระเบียบและวางโครงสร้างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมว่าเป็นไปตามลำดับชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา เว้นแต่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น หมายความว่า โดยปกติการใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมต้องดำเนินการไปตามลำดับชั้น ยกเว้นในกรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ มิใช่บทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่คู่ความที่จะต้องดำเนินคดีในศาลยุติธรรมให้ครบทั้งสามชั้น เพราะกฎหมายอาจบัญญัติให้ศาลแต่ละศาลมีอำนาจพิจารณาคดีเป็นกรณีพิเศษและหรือให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นที่ยุติในศาลนั้น...”

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐

นายอภัย จันทนจุลกะ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ